

INFORMATIKAREN

HIZTEGI LABURRA

Liburu hau, informatikaz zerbait dakitenentzat egina da. Hainere, edonork irakur dezake lehen zatia eta hortan gustu hartzen badu, buruan buru dena.

1. OINARRIAK.

Zientzi bezala informatika ezagutua da hogeita hamaikau urte hontan; aita bat behar balu, VON NEUMANN amerikatar matematikalaria aipa genezake; lehenago aipagarri dira, BABBAGE ingelesa 19. mendean, PASCAL frantsesa 16. mendean; baina zinez VON NEUMANN da oraiko ordinatoreen teoria egin duen lehen matematikalaria. Berez, matematikariek dute asmatu ordinatorea, baina eskuetarik beren tresnak jauzi egin zaiotzkie; egun informatika zientzi bat bezala agertzen da **berez**; hartuemanak izanik ere matematikarekin, linguistika eta beste zientzi batzuekin lotua da.

Teknika eta industria bezala, informatikak hogeita bat urte ditu. Lehen ordinatorea 1954. urtean saildu zen. Teknika hau ez da berezia, elektronikak eta mekanika elkarrekin loturik baizik. Baina merkatu berri bat ireki du, eta zer merkatu!

Hiztegi berri bat sortu da zientzi eta teknika berri hau sortu denetik. Hiztegi hau Ameriketara sortu da eta europatar herri gehienek amerikanoen hiztegia erabili dute, hitz bakar batzuek kanpo. Guk ere liburu hau hontan bide bera segituko dugu.

Informatika: informazio ta **automatika** hitzak elkarri lotuak izan ziren, bi hitzez bat egiteko. Hitz hori Frantzia sortu eta mundu guztira hedatu da, Ameriketara salbu. Ameriketara entrepresa batek hitz hori bere marka bezala finkatu zuen eta geroztik ez daiteke izen arrunt bezala erabili. Dena den, Informatika informazioaren

erabi ketarako zientzi bat da, makina automatiko (ordinateure) batzuten bidez.

Informazio zein zentzutan erbi tzen dugu hitz hau?

Informazioa ez da jakintza, jakintzaren edo komunikatzearen euskarri bat da. Informazio bat idatzia, edo idazten aha den zerbaite da; jakintza bat dakar berekin, baina ez da berez jakintza.

Ordinateure IBMek ga daturik, Jacques Perret hizkuntza ari frantses batek, makina automatiko hori ORDINATORE deitu zuen ("ordinateur qui ordonne, met en ordre, Dieu est le grand ordonnateur") Makina horrek ka ku uaz besterik egiten bait du, ordinateure hitz egokia da. **Ka ku atzai e** edo **konputatzai e** beste makina ttikiago bat urent at erabiltiko ditugu, bere iki programat en aha e er diren makinent at. **Kontari** erabiltiko dugu, bakarrik kontat en duen makina edo makina atati batent at.

2. ORDINATOREA, TRESNERIA

Nahi er **hardware** hi kunt a gu tietan sartua den, **tresneria** deituko dugu makina eta makinari dago kion teknika gu tiak Bera er orain tresneria er hit er ginen dugu. Ordinateure bat bi er ati handitan presenta daiteke **ata nagusia** eta **inguramena**.

Ordinateurearen burua (bururik ba din badu) da ata nagusia; alde batetik **barne memorian** sartzen dira bai **datuak** bai **programak**; Bestalde, **eragileak** programaren **manamenduak** betearazten ditu, **kaikulu** eta beste **eragiketak** egiten.

Inguramena bera beharrezkoa da, **datuak** behar dira barne memorian **sartu** eta programaren ondorioak edo **emaitzak** izkribatu edo nolabait **jalgiarazi**. Hor aipatu ditugu beraz **sar-jalgi bideak**, baina barne memoria ttikitxo delarik edo datu multzo handi bat begiratu nahi delarik ingurameneko **memoria lagungarri** batzu erabiltzen dira. Barne memorian sartzeko, datuak lehenik euskarri batetan ezarri behar dira. Euskarri asko dira: **Xartel zulatu, paper xingola zulatu, xingola magnetatu, dizku, kazet magnetatu** eta abar... Euskarri horiek beren irakurkin bereziak badituzte, haia noia: **Xartel irakurkin, xingola zulatu edo magnetatu irakurkin, dizku irakurkin, kazet irakurkin** eta abar... Halaber, barne memoriatik jalgitzeko euskarri bertsuak erabiltzen dira, paper idatzia hemen nagusi dugu haatik. Inprimakin batek inprimatzen ditu datuak abiadura handi batez adibidez, bostehun orriko liburu baten heineko datu multzoa, inprimakin hoberenek, hamar minutuz inprima dezakete. Neurri eta abiadura guztitako inprimakinak badira, ttikienak, idazkin edo telex baten heiekoak dira. Jaigi bide

diren beste makinak honako hauk dira: **Xartei zuiakina, xingoia zuiakina, xingola magnetatu idazkina, dizku idazkina, kazet idazkina** eta abar... Kazeta, xingoia magnetatua, dizkua atabal idazkinak ber denboran irakurkinak dira eta sarjagi bide baino erabi iago dira hauk memoria agungarri bera; memoria agungarriaren bere itasun bat da sar eta jagi bide iatea ber denboran

Ikusi duguna, inguramena oso hedatua da, eta e dugu oraino aipatu **te informatika** Orain arte, makina hauk gu tiak, ata nagusitik hurbi euden. Te informatikan, te efonoko hari baten bitarte ordinarore bati eratziki die aiokegu **ida kin** bat edo **erakuskin** bat, edo behar bada ingurameneko beste makina mut o bat Te efonoko haria i an daiteke nahi den be ain u e, nahi e den dohainik

Tresneria abur ki ikusi ondoan, eta ba iteke er erran, orai programeria ikusiko dugu Horretarako ha ere behar dugu hobeki ikertu barne memoria, hortan sart en baitira programak Ordinarore e agunenaren barne memoria ort ikoteka atitua da **ort ikote** bakoit ak badu ere **he bidea**, ehenak 0 du he bidea, bigarrenak 1 eta abar ort ikote bakoit ak jasan de ake **hi ki** bat, hi ki hori **kodu** baten bide da e agutua. Aritmetika eta ka ku uen egiteko a di ort ikoteak auna ka erabi t en dira, mut o hori deit en da **hit a** Manamendu bakoit ak eragiketa bat manat en du Memorian, manamendua bi atitan agert en da a de batetik, eragiketaren kodua, besta de eragigaiaren edo bi eragigaien he bideak Manamendu bat i an daiteke hit erdi bat u e edo hit bat edo hit bat eta erdi eta kasu bat uetan gehiago; bera programa baten u etasunak hein batetaraino neurt en du enbat eragiketa erabi t en duen, erra a a a ai a den

3 PROGRAMA, PROGRAMERIA

Nahi **software** hi kunt a gu tietan sartua den, **programeria** deituko dugu programeri eta makinaren erabi t eari dagozki en teknika guztiak **Programak** manat en du ordinarorea, bera ordinaroreak e de ake **programat ai eak** asmatua bai ik egin aburki erraiteko, programa bat manamendu errenda bat da; errendan diren be a a manamenduak bata bestearen ondotik eragiten ditu **eragi eak**; bi manamendu bere i, **ba dint a manamendua** eta **errepika manamendua**, besteak e be a akoak dira, horien medio programa ren parte bat jau i egiten aha da edo a derant i askotan errepikat en

Asken hit gisa

Xehekiago ikert eko eta esp ikat eko er den ordinarore bat, asko gehiago hit behar dira Gure ana huntan bukatu edo bururatu bait en, hit hauek bakarrik ditugu eskaint en irakur eari. bera deit en dugu arik gurekin an hau osat era

ATA NAGUSI: unidad central (E)*; unité centrale (F)*; central processing unit (I)*

ATABA: tambor (E); tambour (F); drum (I).

BA DINTZA MANAMENDU: instrucción condicional (E); instruction conditionnelle (F); conditional instruction (I).

BARNE MEMORIA: memoria central (E); mémoire centrale (F); central memory (I)

BIT: bit hizkuntza guzietan, informazio zatirik txikiena

BYTE: byte hizkuntza guzietan, ikus hizki.

DATU: dato (E); donnée (F); data, datum (I).

DATU BANKU: banco de datos (E); banque de données (F); data bank (I)

DATU BI KETA: recogida de datos (E); saisie de données (F); data collection (I)

DATU ERABI KETA: proceso de datos (E); traitement de données (F); data processing (I).

DIZKU: disco (E); disque (F); disk (I).

DIZKU IDAZKIN: registrador de disco (E); enregistreur de disque (F); disk drive, write heads (I).

DIZKU IRAKURKIN: lector de disco (E); lecteur de disque (F); disk drive, read heads (I).

EMAITZAK: resultados (E); resultats (F); result (I).

ERAGIGAI: operando (E); operande (F); operand (I).

ERAGIKETA: operación (E); operation (F); operation (I).

ERAGI E: 1) unidad aritmética y de control (E); unité arithmétique et de contrôle (F); arithmetic and control unit (I).

2) operador (E); opérateur (F); computer operator (I).

ERAKUSKIN: pantalla (E); écran de visualisation (F); display, CRT display (I).

EREMU: campo de registro (E); champ d'un enregistrement (F); field (I).

ERREGISTRATU: registrado (E); enregistre (r) (F); to record, recorded (I).

ERREGISTRO: registro (E); registre, enregistrement (F); register, record (I).

ERREPIKA EGITURA: esturura repetitiva (E); structure répétitive (F); repetitive structure (I).

ERREPIKA MANAMENDU: instrucción repetitiva (E); instruction répétitive (F); repetitive instruction (I).

EUSKARRI: soporte (E); support (F); store, storage medium (I).

FITXA: fiha (E); fiche (F); record (I).

FITXADA: ikus fitxategi.

FITXATEGI: fihero (E); fichier (F); file (I).

HARDWARE: hardware hizkuntza guztietan.

HE BIDE: dirección (E); adresse (F); address (I).

HIT/ paabra (E); mot, unité de mémoire (F); word (I).

HI/KI: aráter (E); caractère (F); byte, haráter (I).

IDA/KIN: máquina de escribir (E); machine à écrire (F); typewriter (I).

INFORMATIKA: informática (E); informatique (F); computer science, informatics (I).

INFORMATIKARI: informático (E); informaticien (F); computer scientist (I).

INFORMA/IO: información (E); information (F); information (I).

INGURAMEN: periféricos (E); peripherie de ordinateur, périphériques (F); peripheral units, peripheral equipment (I).

IRAKURKIN: eitora (E); lecteur (F); reader (I).

KA/KU ATZAI: E-kalkulador (E); calculateur, machine à calculer (F); calculator (I).

KA/KU U: cáculo (E); calcul (F); calculus (I).

KA/ET asete (E); asette (F); asette (I)

KA/ET IRAKURKIN IDA/KIN e tor registrador de asete (E); e teur enregistreur de asette (F); asette unit (I)

KODU ódigo (E); ode (F); ode (I)

KONPUTAT/AI E ikus ka ku at/ai e

KONTARI ontador (E); ompteur (F); ounter (I)

ERRO ikus erregistro

MAGNET imán (E); aimant (F); magnet (I)

MAGNETATU imantado, magnéti o (E); aimanté, magnétique (F); magneti ed, magneti (I)

MANAMENDU instru ión (E); instru tion (F); instru tion (I)

MEMORIA memoria (E); memoire (F); memory, storage (I)

MEMORIA AGUNGARRI memoria auxi iar (E); memoire auxi iare (F); ba king store (I)

MEMORIAN SARTU memori ar (E); memoriser, entrer en memoire (F); to store (I)

ME/U mensaje (E); message (F); message (I)

MO DI/KIN impresora (E); imprimante (F); line printer (I)

ORDINATORE ordenador (E); ordinateur (F); omputer (I)

PROGRAMA programa (E); programme (F); program (I)

PROGRAMAGINT/A programa ión (E); programmation (F); programmation (I)

PROGRAMAT/AI E programador (E); programmeur (F); programmer (I)

PROGRAMERIA software (E); logi iel (F); software (I)

SARJAI GIBIDE: organos de entrada salida (E); organes d'entrée sortie (F); input cutput devices (I).

- SEIKOTE sexteto (E); sextet (F); six bits byte (I).
- SOFTWARE software hi-kunt'ra gu tietan, ikus programeria
- TE EINFORMATIKA te einformatica (E); té éinformatique (F); te ecommuni-
cation, te eprocessing (I).
- TRANSMEZUKETA: transmision (E); transmission (F); transmission (I).
- TRANSMEZULARI: transmisor (E); transmetteur (F); transmitter (I).
- TRESNERIA: hardware (E); materiel, hardware (F); hardware (I).
- XARTEL: tarjeta (E); carte (F); card (I).
- XARTEL IRAKURKIN ZULAKIN: lector de tarjetas, perforador (E); lecteur de
cartes, perforateur (F); card reader, card punch (I).
- XARTEL ZULATU: tarjeta perforada (E); carte perforée (F); punched card (I).
- XINGOLA: cinta (E); bande (F); tape (I).
- XINGOLA MAGNETATU, PAPER XINGOL: cinta magnetica, cinta de papel (E);
bande magnétique, bande papier (F);
magnetic tape, paper tape (I).
- XINGOLA IDAZKIN, IRAKURKIN, ZULAKIN: grabadora, lectora, perforadora
de cinta (E); enregistreur, lecteur,
perforateur de bande (F); tape dri-
ve, tape punch (I).
- ZATI NAGUSI: ikus atal nagusia.
- ZINTA: ikus xingol.
- ZORTZIKOTE: octeto (E); octet (F); eight bit byte (I).

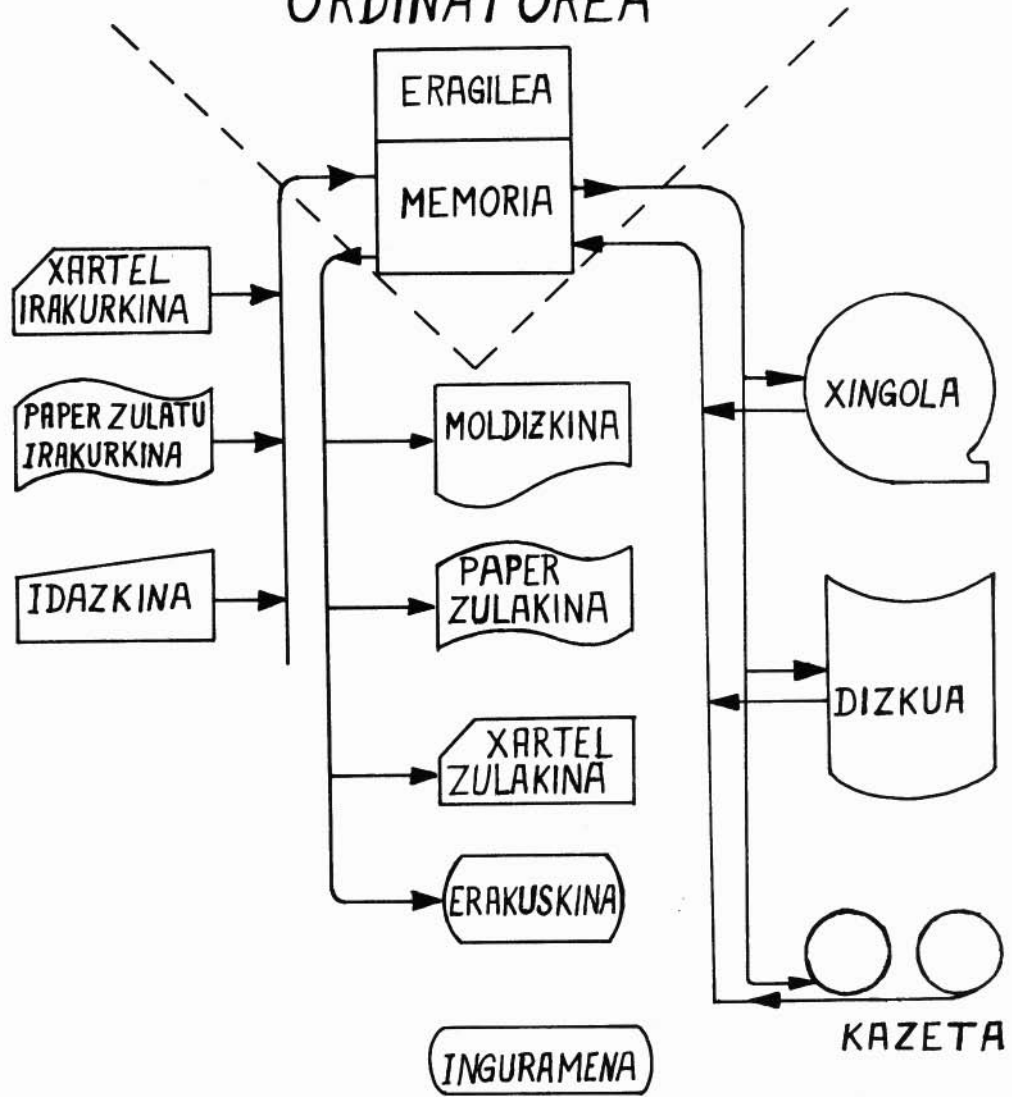
*

E: Espainolez

F: Frantsesez

I: Inglesez

ORDINATOREA

© Har uxet
M. asa